PROTOKOLL

Projekt	**Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering**
Teema	Avaliku väljapaneku järgne avalik arutelu
Kuupäev	21.09.2026, 17.30-19.40
Asukoht	Kuressaare Kultuurikeskus
Protokollija	Evelin Kuusik
Osalejad	Registreerimislehel (44 osalejat)

Päevakava **1. Ülevaade eelistuse kujunemisest**
2. Laekunud ettepanekutest ja vastustest
3. Mis saab edasi?
4. Küsimused, arutelu

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhenduse.

Arutelu

Küsimus: Kas on üldse arvestatud sellist varianti, et Eesti-Läti neljas ühendus kulgeks otse merest Lätti ja ei tulekski Saaremaale? Läbi mere peaks olema see veel odavam kui õhuliin üle Saaremaa ja kaks uut alajaama

Paul Taklaja Tallinna Tehnikaülikool (edaspidi TalTech): See on ettevõtte otsus, kust ta oma liiniga läheb, aga merest on alati mida lühem seda parem. Merekaabli paigaldamine on lihtsam võrreldes maakaabliga, mis tuleb u 500 m tükkidest jätkumuhvidega kokku panna, aga minu käest telliti maakaabli uuring.

Priit Heinla Elering AS (edaspidi Elering): Miks üle Saaremaa. Esimene põhjus on see, et välisühendustel on ka teine osapool, antu juhul Läti. Läti põhivõrk on öelnud, et see saab olema Riast Lääne pool üle Kura poolsaare Ventspilsi ümbruses. Teiseks selline ühendus üle Saaremaa teeks Saaremaale juurde kaks ühendust – nii mandrilt kui ka Lätist. Ehk kui mandril midagi juhtub, saab suursaartel ühenduse tagada Läti poolt. Kolmandaks me usume, et see on kõige mõistlikum ja odavam lahendus. Me oleme teinud avaliku võrdluse ja avaldanud selle oma arengukavas.

Küsimus: Ma olen küsinud, te pole saatnud seda. Kas te tahate öelda, et see on odavam lahendus tulla merekaabliga Mägi-Kurdlasse, teha sinna alajaam ja minna sealt 100 km õhuliini või maakaabliga, siis tuleb veel suurem alajaam ja siis sealt nagunii ca 80 km Lätti?

Elering: Jah, see on odavam lahendus. See lahendus, mis läheks pikalt läbi mere, siis juhul kui on vahelduvvoolu lahendus, siis oleks vajalik sinna vahepeale merre rajada alajaam. Alalisvoolu kaabel samamoodi maksab ja tahab saada mitme miljonilisi konverterjaamasid otstesse.

Küsimus: Te olete korduvalt väitnud, et varustuskindlusega meil probleeme ei ole.

Elering: Tänasel hetkel varustuskindlusega probleeme ei ole. Varustuskindlus on ajas muutuv. Me teeme seda liini selleks, et aastal 2038 oleks see vajadus kaetud.

Küsimus: Kas merekaabel on tehniliselt sama keeruline kui maakaabel?

TalTech: Reaktiivi probleemid on ka merekaablil olemas ja seda peab kompenseerima, selles mõttes ei ole vahet kas on maa- või merekaabel. Rajamise mõttes olenevalt kaablist saab merekaablit panna laevadelt 100 m rullidena, aga maakaablit saab panna 500 m juppidena. Jätkumuhvid on kallid. Merekaabli puhul tuleb kaaluda veel pinge langetamist, et reaktiivprobleemid nii suured ei oleks. Aga olemuselt on kaabel kaabel.

Küsimus: Slaidil oli välja toodud neli õhuliini eelist maakaabli ees. Kui ühenduses on merekaabel nagunii olemas, kas siis need eelised ei kao ära?

TalTech: Õhuliini eelised ei kao ära. Saaremaa sees toimib õhuliin endiselt õhuliinina ning selle remondiajad on teistsugused kui kaablil. Kui Saaremaal oleks kogu ulatuses maakaabel ja kaabel läheks kuskil katki, ei ole vahet, kas toide tuleb mandrilt või Läti poolt ja rikke kõrvaldamine võib võtta pikalt, näiteks 25 päeva. Õhuliini rikke korral on võimalik see üldjuhul kiiresti korda teha.

Küsimus: 18. septembril ilmunud Villu Vatsfeldi artiklis väideti, et võrreldava pikkusega maakaableid on rajatud Peterburi lähistel aastatel 2010 ja 2013 ning väidetav maksumus oli umbes 20 miljonit eurot, mitte 700 miljonit eurot. Kas uuringu tegija on selle infoga tutvunud ja kas Elering peaks tellima veel ühe võrdleva uuringu?

TalTech: Info allikad on avalikud ja mina sellisid andmeid ei leidnud. Võiks mulle ka neid viiteallikaid jagada, kus kaablit nii odavalt saab. Aga ka õhuliini puhul võivad need maksumused olla erinevad sõltuvalt sellest mida ja kuhu tahetakse teha ja kaablite puhul võivad need erinevused olla väga suured. Küsimus on, et millistest allikatest lähtume.

Marion Mets Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK_1): Uuringu tegija saab artikliga tutvudes anda selle kohta täiendava kommentaari.

Elering: Meie eesmärk oli, et viited oleksid ka kõigile avalikult kättesaadavad. Ehitusmaksumused on informatsioonikogum, mis on tulnud samasuguste Euroopa ettevõtete viimase 5 aasta hinnastatistikast nagu Elering.

Küsimus: Kas mere alt tuleb alasivoolu või vahelduvvoolu kaabel?

Elering: Praegu on planeeritud kaks vaheldusvoolukaablit.

Küsimus: Kas Saaremaal võiks teha lühema, näiteks paarikümne kilomeetri pikkuse maakaabli ja tulla seejärel merre merekaabliga ning minna Lätti tehes nö paunasid? Praegu on aetud ainult seda ühte rida, et see peab olema õhuliin läbi Saaremaa kaalumata teisi alternatiive ja kõik muud argumendid on selle vastu, miks ei saa teha maakaablit. Miks ei võiks tulla läbi merd ja alajaamad paikneksid siis Mägi-Kurdlas ja Kotlandi asemel näiteks Muratsis?

Elering: See kokkuvõttes on planeeringu algatamise põhjus. Planeeringu eesmärk ongi olnud leida see tee õhuliinile Saaremaal.

Küsimus: Kas julgeoleku seisukohast ei ole maakaabel ikkagi õhuliinist parem ja vastupidavam?

TalTech: Ei ole tingimata. Olukorras, kus taristu on teadlik sihtmärk, ei ole ka maakaabel täielikult kaitstud.

Küsimus: Kui kõrged on kavandatavad mastid?

Elering: Mastide kõrgused jäävad ligikaudu 25 ja 40 meetri vahele.

Küsimus: Millised linnustiku leevendusmeetmed on kavandatud?

Eike Riis Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK_2): Põhilised leevendusmeetmed puudutavad ehitusaega. Linnustiku jaoks on oluline vältida häiringuid haude- ja pesitsusperioodil. Samuti käsitletakse koridoride toimimist ja muid kasutusaegseid mõjusid.

Küsimus: Miks peab ühendus tulema õhuliinina läbi Saaremaa, selle asemel et kasutada rohkem mere- või maakaablit, arvestades looduse, inimeste ja Saaremaa eripäraga?

Elering: Kompensatsioonide ja maa hõivamise kulu moodustab kogu investeeringust väikese osa.; Lahenduse valikul hinnatakse kogu projekti maksumust ja mõjusid. Ka merekeskkonna mõjusid tuleb eraldi hinnata.

Arvamus: Kui viia ühendus mere alt, ei häirita samal määral maismaal loodust ja elukeskkonda, mille pärast inimesed Saaremaal elavad. Keskkond ei tule pärast samal kujul tagasi.

SKPK_2: Seadus kohustab hindama kõiki mõjusid ja rakendama vajadusel leevendusmeetmeid. Maismaa- ja merevariandid ei ole mõjuvabad ning neid tuleb võrrelda hinnangute alusel.

Arvamus: Linnud kasutavad Saaremaa lõunaosa toitumiseks ja rändel peatumiseks. Lisaks läbib kavandatav liin maaparandusobjekte ning põllumajandustulu võib ehituse ajal oluliselt väheneda.

Küsimus: Kui mast satub põllu keskele ja maaparandussüsteem saab kahjustada, kuidas see taastatakse ning kuidas arvestatakse põllumajanduse tegeliku tuluga?

Elering: Maaparandussüsteemid tuleb taastada ka siis, kui kahjustatud süsteem ei ole ametlikes andmetes märgitud. Põllumaale on võimalik valida mastitüüpe, mille jalajälg on väiksem ja mille vahel saab põllumajandustehnikaga liikuda.

Küsimus: Kas 33% suurune hüvitis katab põllumajandusmaa tegeliku saamata jääva tulu?

Elering: Ehitustegevuse ajastust ja maaomaniku konkreetseid vajadusi saab lepingus kokku leppida. Maaomanik peab kirjeldama, kuidas tema põllumajanduslikku tegevust kõige vähem häirida. Kasutusõiguse seadmise lepingu sõlmimisel arvestatakse maa turuväärtust, mitte maamaksu. Pärast kitsenduse kandmist kinnistusraamatusse ja liini valmimist makstakse talumistasu, mis on seotud maa maksustamisväärtusega.

Küsimus: Miks ei ole välja arvutatud varianti, kus ühendus läheks Lääne-Saaremaalt otse merekaabliga, ning miks ei ole sellist maksumuse analüüsi avalikkusele esitatud?

Elering: 2024. aasta elektrivõrgu arengukava punktis 2.2 on toodud erinevate variantide maksumuse arvutused.

Kommentaar: Inimestele ei ole olnud piisavalt nähtav, milliste arvutuste ja alusandmete järgi variante võrreldakse.

Küsimus: Kas töögrupis on riigikaitselisi ja militaarseid aspekte sisuliselt hinnatud ning kas Kaitseministeeriumiga on konsulteeritud?

Anni Konsap Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK_3): Planeeringu käigus on Kaitseministeeriumiga koostööd tehtud ning enne materjalide Vabariigi Valitsusse jõudmist kaasatakse ministeerium menetlusse.

Elering: Elering käsitleb kriitilise taristu turvalisust ka eraldi tegevustes.

Arvamus: Üle Saaremaa kulgev suur taristuobjekt võib olla sõjalises olukorras sihtmärk ning selle kaitsmine nõuab ressursse. Hinnata tuleb, kas hajutatud ühendused ja kohapealne tootmine annaksid parema vastupidavuse.

Elering: Elektrisüsteemi üks põhimõte on vältida olukorda, kus üksainus element on kogu süsteemi kriitiline rikkepunkt. Mida rohkem on sõltumatuid ühendusi, seda väiksem on ühe liini rikke mõju.

Arvamus: Õhuliinikoridor on looduslikult, inimeste elukeskkonna ja riigikaitse vaates suur objekt ning neid mõjusid ei tohiks käsitleda ainult maksumuse kaudu.

Ettepanek: Rohkem tuleb vaadata võimalusi toota elektrit kohapeal, mitte sõltuda üksnes kaugemalt tulevast elektrist. Sõjaolukorras on oluliseks kohaliku varustuskindluse eraldi hindamine.

Küsimus: Saaremaal räägiti 2021. aastal, et uut ühendust ei ole vaja. Mis on pärast seda muutunud, et nüüd peetakse ühendust vajalikuks?

Elering: Ühendust ei põhjendata ainult Saaremaa vajadusega, vaid kogu elektrisüsteemi vajadusega. Saaremaa kasu on eelkõige suurem varustuskindlus ning välisühendused võimaldavad süsteemil kasutada laiemat elektriturgu.

Arvamus: See on üüratult ülepingutatud asi. Projekt on tegelikult seotud meretuuleparkide liitumisega ning selle kulu jääb lõpuks maksumaksja või elektritarbija kanda.

Arvamus: See Kotlandi alajaam on ikkagi meretuuleparkide ühendumiseks sellesse alajaama.

Elering: Kui keegi sinna soovib liituda, siis see võimalus tekib. Riik ei ole kavandanud meretuule arendajatele eraldi toetust selle ühenduse kaudu.

SKPK_1: Peamegi leppima, et jääme eriarvamustele.

Küsimus: Kas projekti saab praeguses etapis pausile panna ja mõelda ühe aasta?

Elering: Kas 2038 on liiga kiire teie jaoks? Kas 2040 sobiks paremini? Planeeringu kehtestamise kohapealt me anname selle Vabariigi Valitsusele ja see võibki võtta vabalt aasta aega.

Küsimus: Mida me peaksime tegema, et seda liini ei tuleks? Mis on teie soovitus?

Elering: Tarbima vähem elektrit.